

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 18.

V Ljubljani, 5. velikega travna 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrto leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vseblina: Povoljni in nepovoljni glasovi o službeno-starostnih dokladah. — Naš denarni zavod. — Žalostne razmere na Primorskem. — V ofenzivi. — Dopisi. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Zanimivosti križem sveta.

Povoljni in nepovoljni glasovi o službeno-starostnih dokladah.

V poslednjih 5 — 10 letih so prihajali na dan vobče (malih izjem tu ne upoštevamo) povoljni glasovi o podelitvi službeno-starostnih doklad. Pred 15 in 20 leti je bilo pa slabo. Takrat so sploh zakone o tej zadevi tako razlagali, kakor da bi bila kaka milost, ko so priznali učitelju kvinkvenijo. Da so večkrat pri podelitvi kvinkvenije učitelja prikrajšali za nekaj mesecev ali celo za nekaj let, to ni bilo nič posebnega. Toda učitelji so se po zakonih prepričali, da imajo pravico do neprikrajšanih kvinkvenij. S pritožbami na višje inštanice, osobito na ministrstvo in upravno sodišče, so dognali, da se jim ni več godila krivica, da so jim marveč že storjeno krivico poravnali in popravili. In v najnovejšem času postopajo, kadar pripada učitelju kvinkvenija, tako kakor pri uradnikih.

Pri uradnikih predloži predstojnik urada višji inštanca, da naj prizadetemu uradniku pripoznajo in nakažejo novo kvinkvenijo. Ravno tako delajo zdaj šolska vodstva, da dobi podrejeno učiteljstvo pripadajoče kvinkvenije. Glede teh je v najnovejšem času upravno sodišče tako ugodno odločilo, da se jim nakažejo kvinkvenije celo za vsak dan in ne samo za cele mesece, kakor je to običajno pri letnih plačah.

To bi bili ugodni glasovi o učiteljskih kvinkvenijah. Po zraku šume pa tudi neugodne govorice, osobito o zadevi kranjskih učiteljev.

Pripetilo se je, da je več učiteljev v zadevi kvinkvenij imelo smolo pri kranjskih šolskih gosposkah. Ker so tu propadli, so šli s pritožbami na ministrstvo. Ta inštanca je pa stala na njihovi strani, skoro gotovo zato, ker se je ozirala na razne rzsodbe upravnega sodišča.

In glej čudol! V šestih slučajih to ni bilo po volji — kranjskemu deželnemu odboru. Ta bi bil moral kranjskemu učitelju-trpinu šteti novce; ker tega ni hotel, se je pritožil zdaj on pri upravnem sodišču. S kakšnim uspehom, to nam ni znano. Razpravljali so o tem tudi pri zadnji seji deželnega šolskega sveta, a v javnost stvar ni prodrla.

Govorice se pa širijo, kakor da bi bili nekateri starejši učitelji zdaj primorani, vračevati deželnemu šolskemu

fondu, kolikor so na kvinkvenijah preveč (?) dobili. Ali je to res? Ali je to mogoče?*)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca malega travna 1905 K 69.206.95.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Žalostne razmere na Primorskem.

»Edinost« opisuje slučaj, ki meče jako značilno luč na razmere na Primorskem ter na šolske oblasti. Tega slučaja ne moremo prezreti, saj nam dokazuje, da je učitelj — trpin, pa naj ga že vlada ta ali ona šolska oblast.

Učitelj v Marčani, tovariš Anton Gostinčar, je že od meseca oktobra lanskega leta pri vojakih v Celovcu. Ta naš tovariš mora torej že pol leta opravljati tudi najnižje vojaške dolžnosti in je umevno, da trpi mnogo kot človek in kot učitelj. G. Gostinčar je vložil na c. kr. okrajni šolski svet v Pulju prošnjo, naj bi ta oblast storila primerne korake za njegovo osvobojenje od vojaške službe. Ta prošnja leži že nekje pet mesecev, a vojaške in šolske oblasti gledajo ravnodušno, kako trpi učitelj po krivici. On, ki želi delati v šoli ter se vsega posvetiti svojemu vzvišenemu poklicu, je prisiljen trpeti v vojaštvu moralno, fizično in materialno. Plača mu je namreč ustavljena od 1. decembra dalje.

Pa mora biti kak vzrok! Da! — Pregarjali so ga disciplinarno in ga še. Uvedli so proti njemu disciplinarno preiskavo in mu odvzeli šolo v Marčani. Disciplinarno preiskavo vlačijo že devet mesecev in še je ne morejo zaključiti. Potemtakem je siromak le v preiskavi in ni še obsojenec. On je učitelj, a kot takega bi ga ne smeli pozvati v stalno vojaško službo. Tudi če je morda kaj za-

*) Prosimo, da nam prizadeti tovariši o tem poročajo.

Uredn.

grešil, bi bilo dovolj kazni, če bi ga bili uradno premestili. ali ako bi ga bili, v najhujšem slučaju, kje namestili za podučitelja. Res, zgražati se mora človek nad takim drakoničnim postopanjem proti učitelju, ki se ne more braniti. Sovražnik je močan in krut, a ubogi učitelj nima nikogar, da bi se zavzel zanj. Ali si lahko ne mislimo, da je tega kriva le brezbriznost tistih faktorjev, ki bi morali čuvati učitelja?

Čuvati učitelja — ba! Kdo se briga danes za učitelja? Lahko tudi pogine! Kaj potem? En človek — en učitelj več ali manj! Prava reč!

Vsa karakteristika tega dejanja — dostavlja »Edinost«, nam stopa šele prav živo pred oči, ako se spomnimo, kako je narod kulturelno zaostal, kako mu je treba šol in učiteljev, in ako se spomnimo, koliko je v Istri pomanjkanje ljudskih šol in učiteljstva! S polno zavestjo trdimo, da je tak slučaj mogoč le v deželi, kjer so šolske oblasti tesne zaveznice tistim ljudem, ki se ničesar ne boje bolj nego javne omike in ki hočejo zato, da bodi narod neizobražen. Temu naravna posledica je, da ti zavezniki in varovanci c. kr. oblasti iz srca mrze tisto šolo in tistega učitelja, ki naj bi od njih zatiranemu in po njih izkoriščenemu narodu donasal luči in ga dvigal iz teme.

Taki kričeči slučaji so možni le v deželi, kjer so oblasti zaveznice in zaščitnice njih, o katerih pač velja znani rek: Tema mora biti, kjer naj svetijo njihove zvezde!

To je žalostno in neznosno! Najžalostneje je pač to, da trpi pod takimi razmerami ubogi učitelj, ki nima nikogar, da bi odločno nastopil njemu v korist. V tem primeru bi se zavzel samo za pošteno pravico po krivem tepenega — belega sužnja!

Ali ne zmore Istra niti enega vplivnega narodnega moža? Kje je »istrski sokol«?

V ofenzivi.

(Dalje.)

Resnica je, da se ima naš kmet boriti z raznimi težkocami, a resnica je tudi, da se je predaleč odstranil od svojega prvotnega stanu. On uživa, izda in potrosi več kakor ima dohodkov, zato propada. Naš kmet ni več oblečen z obleko, ki jo je sam pridelal doma; jerhovina, raševina in platnina — sploh narodna noša je skoraj izginila s površja. On kupuje vse to po štacunah za drag denar, a to blago se ne da niti primerjati z nekdanjimi domačimi izdelki. Moški in zlasti ženske so po večjih krajih oblečeni po gizdalinsko, da se jih skoraj ne loči od gosposkih ljudi. Kakor z obleko, je tudi z jedjo in pijačo. Po vaseh je sedaj povsod štacuna poleg štacune, gostilnica poleg gostilnice, ki nam kažejo, da se tukaj mnogo kupuje in uživa. Nekdaj ni bilo teh po vaseh skoraj nič, ljudje niso imeli toliko potreb kakor jih imajo sedaj. Tekom 40 let se je izdatno razvila kupčija, pa tudi naš narod se je izdatno razvadil v uživanju. Naš kmet se mora v prvi vrsti dobro izobraziti v šoli, da bo znal uporabljati dobre in preizkušane nauke za svojo stroko, mora znati dobro računati o dohodkih in stroških ter imeti veselje do napredka, potem se bo smel šteti med kulturne izobražence. Že slišimo, kako vpije klerikalizem: »Saj so šole povsod, zakaj ga ni pa ta osrečila in naredila kmeta kulturnega?« — Kakšne so pa naše šole? Mar misli klerikalizem, da more učiteljstvo delati čudeže? Kdor je videl šole na kmetih, ta se ne bo čudil, da se ne more na noben način napredovati.

V pretežni večini so enorazrednice, po večjih vaseh dvorazrednice in celo trirazrednice s poldnevniim poukom po 3 ure v višjih, po 2½ ure na dan pa v nižjih skupinah; klopi so večinoma prenapolnjene, da so učenci drug drugemu na poti, ne morejo pisati, ker je šola prenapolnjena. Tudi v teh treh urah na dan bi se dalo mnogo doseči, ako bi bilo vedno redno obiskovanje in če bi bili vsi učenci nadarjeni. Dež, sneg, mraz, bolezni, nujno delo in slabe poti jako ovirajo redno šolsko obiskovanje, poleg tega je mladina lahko-mišljena in mnogokrat tudi jako lena, in v teh okoliščinah poučuj uspešno, če moreš! Preden se otroka privede, da je zmožen vsaj deloma pravilno napisati svoje misli, dobro računati in da se seznanj z drugimi znanostmi, je treba premnogo truda, vztrajnega dela in angelskega potrpljenja. Mnogo več bi se doseglo pri celodnevni pouku, da bi imel naš narod v resnici lep dobiček od šole; ali kaj hočemo, navidezni prijatelj našega naroda — naš klerikalizem — je takim šolam na kmetih odločno nasproten, kakor smo že povedali. On ni samo nasproten, ampak naravnost tudi ovira narodno prosveto med našim narodom. Mnogi župniki kot predsedniki krajnega šolskega sveta ali pa njihovi podrepniki delajo z učiteljstvom in šolo, naravnost povedano, škandalozne reči. O tem bi znalo povedati naše učiteljstvo mnogo pikantnih dogodljajev, vendar o tem bomo govorili o drugi priliki. O tej priliki povemo samo eno primer. Neki župnik je imel majhen in slab hlev. Na stroške župljanov je napravil novega; stal je blizu 20.000 K. Potreba je bilo napraviti novo šolo. Splošna želja je bila uvesti v novi šoli celodnevni pouk. Župnik se je temu upiral z vsemi močmi, trdeč, da se ne sme obremeniti kmeta s takimi stroški in s celodnevniim poukom, to pa tudi ne za to, ker kmet potrebuje otroke pri delu. Neki občinski zastopnik krajnega šolskega sveta ga je zavrnil: »Za vaš hlev ni bilo škoda 20.000 K; takrat ni bilo škoda kmeta in denarja, za šolo in naše otroke je pa škoda!« — Iz tega pojasnila je jasno ko beli dan, da naš klerikalizem hoče osrečavati naše ljudstvo na socialnem polju na podlagi nevednosti in neumnosti. Želi imeti veliko narodno politiško stranko, da bi ti ubogi nevedneži bili kimavci za njegov ideal; hoče osrečavati ljudstvo brez podlage ali prave omike, zato ga lahko po vsi pravici imenujemo ljudskega sleparja! (Dalje.)

Dopisi.

Istra.

Popovi, tješite se. Novopečeni list »Omnibus«, komu je na čelu valjda doktor »Koritaš«, liepo Vas služi. U svojem 157. broju »Numero pasquale« od 22. IV. 1905 donaša krasan dopis, koji glasi u izvoru na čast, diku i uzvišanje Vaše evo ovako: »Azion cattolica«.

Neki dopisnik iz južne Furlanije se tuži u zadnjem »Avvenire«, da tamošnje svećenstvo malo mari i za crkvu i za puk, nego da se daju na zabave, na šetnje, što da ne odgovara pravoj dužnosti svećenstva.

Kad to pročitaš, pomisli u sebi: što ćemo mi na to, sirote, ovdje u puljskom dekanatu.«

Što rade naši popovi, koji su većinom naši ljuti narodni protivnici — (nisu valjda glasovali za gulijaša. Opom. dopisnika) osim častne iznimke dvojice, trojice njih?

Što rade, velim, ovi naši popovi na dobro našeg naroda i na korist katoličke crkve?

Furlan se tuži, da u nedjelju mjesto držati u crkvi kršćanski nauk, popoldašnju službu božju — furlanski popovi se diverte i gredu na »špaš«. A što naši? Ta dodjite u blagdanima popodne u naše plovanije, naći ćete najveć vrata zatvorena — nema ni popadije kod kuće — »otišla je s gospodinom«, kažu susjedi. (Naši popovi su avancirali, te imaju popadije, a kamo li služkinje ili kuharice. Opom. dopisnika.)

Naš pop vozi se s popadijom, kao muž svojom ženom.

Po ljeti kažu, da ne mogu djelati »dotrine«, jer da je preveć zima i tako uzmi kočiju pa hajd do Pule na biru ili . . . . na vermut.

Reći će nam, da oni uče kršćanski nauk u školi, ali pitajte samo naše učitelje, koliko popova dolazi redovito u školu, pa ćete se uvjeriti, da vjera i moral u našim selima slabo napreduje, dapače nazaduje.

Danas naši popovi imadu sljedeću zadaću: dobro jesti i piti, novac za divertimente i ono drugo, ča se govori.

A Bog? A vjera? To je njihova deveta briga. Me ne impipo dell' azion cattolica, bi rekao onaj prete allegro.

Sada ljudi malo mare za crkvu, malo za izpovjed a nimalo za vjeru. Krivi so tomu mnogo i socialisti u Puli ali su krivi mnogo i naši popovi.

Od svih drugih staleža oni zahtjevaju točnost u izvršivanju svojih dužnosti, a njih se u ni čem nesmiije taknuti.

Ali gospodo moja, žalibože, da će i u Istri nastati kao po drugim zemljama borba proti antikrstu, koga vi sadaš povjedate.

»Vi ste sol zemlje« i. t. d. rekao je Isus, a vi, kako se ponašate primjerom prama narodu?

Primjer i dobar izgled vriedi više nego ova vaša tumačenja u crkvi, jer »dobar pastier, jer što kaže inom i sam svojim potvrđuje činom.« Pravi svećenici moradu držati s narodom, a vi držite s njegovim ubojicom. Ako nećete čutiti s narodom našim, molite vaše starije, neka vas premjeste u ona mjesta, gdje narod čuti kao i vi.

Završit ću sa Kačićem i reći:

Nije sablja za popa ni fratra
neg krunica i križ oko vrata
disciplina i pokora teška
redovnička djela su viteška.

Molim, da se ne uvriedi onaj na koga ovo ne spada, jer znam, da ima još par vriednih popova, koje nisu pokvarile Zannettieve duhovne konference i Cuzziev vermut.

»Brižan Bog, u ke ruke si doša,« bi reka pokojni Balota, ili »tužan pop, ča se ne oženiš?»

Neda papa, žalosna mu majka. (Narod. poslovice na puljštini.) Evo Vam, gospodine, fine ilustracije popova okolici Pula, što se može protegnuti mirne duše na čitavu Istru.

Pred nekoliko godina dotaknuo se Vaš list »U. T.« ovog argumenta, ali sve skočilo na Vas, kao mahnito dokazi i zahtjevi, da to ne odgovara istini. Sada hoćemo vidjeti, što će popovi, kad im njih »Coccolo« kaže u brk, da idu do Pule na biru ili . . . . na vermut. (Pod točkama razumijeva se masnih stvari, al čemu točke, ta je mogao i izričito kazati, kao što je kazao: »Naš pop se vozi s popadijom, kao muž sa svojom ženom. Opom. dopisnika.)

Iz naše organizacije.

Iz „Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društva.“

Za letošnju glavno skupšćino »Zaveze« v Pulju je prijavila »Slovenska Šolska Matica« temo: »Početki slovenskega šolstva v Istri v jozefinski dobi.« Poročevalec g. profesor dr. Fran Ilešič.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj. Učitelstvo kranjskega okraja ima v četrtek, dne 11. t. m., ob 2. uri popodne hospitacijo v Šmartnem pri Kranju. Nastopi g. Fr. Rojina v višjem oddelku. Takoj po hospitaciji zboruje učiteljsko društvo. Poleg navadnih točk je na vzporedi razgovor o določitvi odkritja nagrobnega spomenika gosp. Andreju Žumru. — K obilni udeležbi vabi vljudno odbor.

Učiteljsko društvo za kočevski okraj zboruje pri Sv. Gregorju dne 18. maja, ako bo ugodno vreme. Ob 9. uri se zberite polnoštevilo, da stori vsako svojo dolžnost! Hospitacija v viš. skupini, volite i dr. — Radi obeda naj se oglasi z dopisnico vsak udeležene do dne 16. t. m. pri tov. Legatu, ker je Sv. Gregor v hribih. Dobro došli dolinci in hribovci! St. Tomšič, predsednik.

Štajersko.

Gornje grajsko učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, dne 7. maja t. l., v Novi Štifti pri Gornjem gradu ob 11. uri. Vzpored: 1. Nagovor predsednikov. 2. Zapisnik zadnjega zborovanja in zadnje odboreve seje. 3. Društvene zadeve. 4. Krajepis na črtico o Novi Štifti. Razpravljiva nadučitelj g. Iv. Kelc. 5. O zborovanju društva za zgradbo »Učiteljskega konvikta« in o zborovanju spodnještajerske »Zveze.« Poroča g. Ig. Šijanec. 6. Razgovor o konferenčnih vprašanjih. 7. Slučajnosti. Gostje dobro došli. Zaradi kosila je pravočasno javiti nadučitelju. Na veselo svidenjel! Odbor.

Učit. društvo za celjski in laški okraj ima v navadnih prostorih v Celju v nedeljo dne 14. maja ob 11. uri dopoldne svoje redno zborovanje. Vzpored: 1. Zapisnik. 2. Petje. 3. Društvene zadeve in nasveti. 4. »Učit. konvikta« in mi. 5. Iz šolske prakse. — Ob 1/22. uri popodne skupen obed v »Skalni kleti«, potem izlet v krasno okolico. — Ker pri 3. točki vzporeda pride važnih stvari v razgovor, nadejati se se je obile udeležbe. Na veselo svidenjel!

Armin Gradišnik,
tč. predsednik.

Goriško.

Iz učit. društva za goriški okraj. Naše društvo je imelo svoje zborovanje dne 6. pret. m. v Trgovskem domu v Gorici. Dnevni red: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Mladi učitelj. 3. Koncert v korist »Učit. konvikta.« 4. Društvo »Narodna prosveta.« 5. Sedanji položaj novega zakonskega načrta. 6. Razni nasveti in predlogi. Udeležba je bila mnogobrojna, a ravno mnogo mladih tovarišev ni bilo. Navzoč je bil tudi g. c. kr. okr. šol. nadzornik Franc Finžgar.

Društveni predsednik Tomaž Jug otvori zborovanje z navadnim pozdravom vsem navzočim tovarišicam in tovarišem. Tajnik Alojzij Urbančič je dobil še pred dnevnim redom besedo in je v daljšem presrčnem nagovoru čestital v društvenem imenu trem starostam (Jug, Benko, Poniž) v našem okraju, ki so dobili spominsko kolajno za štiridesetletno zvesto učiteljevanje. Posebno je poudarjal vrline še vedno čilega našega preljubljenega predsednika Tomaža Juga, ki se poleg zvestega šolskega službovanja zanima z vso mladeniško navdušenostjo za stanovske boje, ki se že več desetletij vrše v našem društvu pod njegovim predsedništvom. Izrazil je upanje, da se morda tudi ostala jubilanta oživita v svoji sivi dobi in se pridružita društvenemu delovanju.

Vsi smo iz srca vskliknili: »Živel naš Tomaž!« ki se je s solznimi očmi zahvalil za tolike dokaze ljubezni in spoštovanja.

1. Zapisnik zadnjega zborovanja se je odobril brez debate.
2. Poročevalec tovariš Možina je bil pripravljen z daljšim referatom o nastopanju in delovanju mladega učitelja,

a ker je bilo ravno malo mladih tovarišev navzočih, se je to poročilo preložilo na prihodnje zborovanje, 1. četrtek maja t. l. Mlajšim tovarišem pa kličem že danes: »Pridite vsi k zborovanju, da bo naša organizacija še popolnejša!«

3. Ze pri zadnjem zborovanju učit. podružnice za goriško okolico se je izvolil nekak glasbeni odsek, ki naj uredi vse potrebno, da bi imelo učiteljstvo svoj koncert v korist »Učiteljskemu konviktu« v Ljubljani. Za predsednika tega odseka je bil izvoljen tovariš Vižintin, ki nam je v lepem poročilu pojasnil svoj načrt o izvršitvi te ideje. Poudarjal je, da sta v glasbenem odseku dve struji; ena zahteva, da naj izvrši vse točke učiteljstvo samo s svojim salonskim orkestrom brez sodelovanja vojaške godbe, druga pa pravi, da naj se koncert vrši z vojaško godbo. Po živahni debati (Vižintin, Širca, Drogenik, Možina, Križman, Mrmolja) pro in contra smo se končno združili za vojaško godbo, ker bi salonski učiteljski orkester povzročil posameznikom premnogo denarnih žrtev in potnih neprijetnosti zaradi skupnih vaj, zakaj učitelji-muziki so raztreseni po vsem našem obširnem glavarstvu ali bolje po vsi deželi.

Tovariš Ignacij Križman predlaga, da naj se poleg glasbenega odseka voli še častno predsedništvo nameravanega koncerta, in sicer našega g. c. kr. nadzornika za predsednika, tovarišico Leopoldo Kersnik in starosto Tomaža Juga za podpredsednika, ki bodo izvrševali mnoge častne funkcije. Svetoval je pa dalje, da naj se vse gospodarske predpriprave agitacija, reklama, tiskovine in sploh vse delo, ki je s sličnimi koncerti združeno, poveri trem delavnim tovarišem. Lepa Križmanova izvajanja in predlogi so se sprejeli z oduševljenjem. Vse predpriprave in delo izjemši glasbene točke — se je so-glasno naložilo na ramena tovarišev Ign. Križmanu, Antonu Kutinu Al. Urbančiču, ki so tudi sprejeli drage volje to butaro.

Gosp. nadzornik je izjavil, da z veseljem prevzame funkcijo častnega predsednika, a apeluje na vse učiteljstvo, da naj se posveti koncertu z vso vnemo ter izrazi svoje nade, da se koncert gotovo dobro izvrši. Z odobravanjem se je to vzelo na znanje.

4. Tovariš Alojzij Urbančič poudarja pomen in potrebo velevažnega društva »Narodne prosvete« v Gorici. Vsi naši mladi agilni akademiki in inteligentni sloji okrog tega društva hočejo posvetiti svoje čile moči omiki in oliki širših ljudskih mas. Razviti mislijo svoje delovanje v istem smislu kakor društvo »Akademija« v Ljubljani in da se ti njih lepi nazori lažje uresničijo, moramo pač pristopiti vsi učitelji k temu društvu. Pri prirejevanju javnih učnih predavanj po deželi smo nujno potrebni, da uresničujemo društvene lepe namene, da razganjamo temo nevednosti iz širših ljudskih mas, kar je tudi v našem stanovskem interesu. Razsvetljeno ljudstvo bo samo zahtevalo ureditev naših gmotnih razmer in bridki boj z ljudsko nevednostjo se bo vedno ublaževal, dokler tudi nam ne zasijejo boljši dnevi stanovske zadovoljnosti.

Poudarjal je, da ima društvo že urejeno javno knjižico in svojim članom pa nudi na razpolago čitalnico z vsemi boljšimi revijami in časopisi v lepih prostorih »Trgovskega doma«. In ideja o stalnem slovenskem gledališču tudi ni utopija!

Urbančičeva izvajanja so podpirali tovariši: Možina, Križman Ig., Bajt, Kutin in Mermolja. Mnogi so obljubili, da se pridružijo delovanju »Narodne prosvete«, kar je poročevalčev edini namen.

5. Tovariš Kutin je pojasnoval, da je nemogoče, da bi bil sankcioniran zakonski načrt, ki se je sprejel v zadnjem zasedanju, ker je isti namenoma tako umetno skrupucan od strani poslancev, da ga vlada niti ne predloži v sankcijo. Učitelj in deželni poslanec Falconer bi se moral sprijazniti z ustanovitvijo deželnega šolskega fonda ali pa vsaj glasovati proti volji italijanskih matadorjev za Gregorčičev predlog. Sicer pa je le od enotnega nastopa naših slovenskih poslancev vsekako pričakovati, da se končno vendar-le dospe do deželnega šolskega zaklada, ki bi bil v korist tudi davkoplačevalcem gradiščanskega okraja. Poslanec Falconer bi moral opustiti vsaj v učiteljskem vprašanju italijansko nacionalno politiko, ki na tako nepravične načine, na krivico in

škodo vse dežele čuva le navidezno interese glavnega mesta Gorice. Sploh pa se z učiteljstvom tako bagatelno postopa v naši deželi in v deželnem zboru, da bi končno morala da sama z vso energijo urediti te nezdrave razmere.

6. Tovariš Ignacij Križman predlaga, da naj se voli dva društvena odposlanca k zborovanju društva za zgradbo »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani, ki bo dne 19. t. m.

V ta namen se je tudi izvolilo tovariša Ignacija Križmana in Rudolfa Vižintina.

Tovariš Možina pravi, da se je že pri zadnjem zborovanju sprejel nekak gospodarski program, s katerim bi dajale, trgovske tvrdke, pri katerih se poslužuje učiteljstvo, neke odstotke v društvene namene.

Tajnik opomni, da je s tem združeno mnogo posla ter predlaga, da naj se izvoli nov odsek agilnejših tovarišic in tovarišev, da ne bo vse društveno delo slonelo vedno na enih in istih osebah.

Po daljši debati se je končno sklenilo, naj se to agitacijo pri tvrdkah prepusti poedinim agilnejšim kolegijam in kolegom.

Tajnik Alojzij Urbančič prebere predloge in dopise ajdovske podružnice glav. društvenemu odboru kakor sledi:

1. Pri letošnji uradni okrajni učiteljski konferenci je razvijal poročevalec tovariš Balič taka načela o vzgoji in namenu ljudske šole, ki se ne strinjajo z' nameni veljavnega ljudsko šol. zakona in ne z načeli ljudskega učiteljstva, stoječega in delujočega na temeljnih načelih istega šol. zakona in prosvetljenih pedagogov sploh.

Po odborovem sklepu pismoče podružnice se vpraša: Ali je storilo učiteljsko društvo primernih korakov, da ne bo učiteljstvo goriškega okraja molče pritrdilo Baličevim načelom o ljudskošolski vzgoji, ki naj sloni na načelih pastirskih listov avstrijskih škofov?

Ali meni učiteljsko društvo, da bi bilo umestno storiti primernih korakov in katerih?

2. Zaradi opazk nekajih tovarišev in tovarišic, da so potnine k okraj. učit. konferencam tako določene, da nekogi oddaljenejši dobivajo manjše zneske nego nekateri bližnji, je sklenil odbor pismoče podružnice nasvetovati glavnemu društvu da potrebno ukrene, da se tarifi pregledajo in popravijo tako, da se ne bo godila krivica nekajim članom okr. učiteljske konference?

3. Zakonski načrt o izboljšanju učiteljskih plač in pokojnin, sprejet v deželnem zboru v predzadnjem zasedanju, ni dobil sankcije in izboljšanje se je bilo zavleklo za več let. Deželni zbor je sprejel tak načrt, četudi se je izjavil vladni zastopnik, da ne more biti potrjen. Deželni zbor je torej hote in vede sprejel tak nestvor, ki ni mogel biti sankcioniran.

Pri zadnjem zasedanju se je zopet sprejel načrt, ki tudi težko dobi potrjenje.

V tem slučaju, ko bo gotovo, da načrt ne zadobi sankcije, predlaga odbor pismoče podružnice, da stori glavni odbor primerne korake, da dá užaljeno učiteljstvo duška svojim čutilom.

4. a) Po zakonu z dne 10. maja l. 1894. o zglaševanju črnovojniških zavezancev imajo oni črnovojniki, ki so pripadali vojaštvu, voj. mornarici, deželni brambi ali žandarmom, se zglasiti meseca oktobra vsakega leta pri županstvu pod globo 4—200 K.

b) Po § 51. vojnih predpisov I. del (ukaz ministrstva za deželno bramboz dne 15. aprila l. 1889.) imajo učitelji-vojaki meseca junija vsakega leta dokazati, da vrše še učit. službo.

Ta sitnost povzroča učiteljem dosti evidence in nepotrebne dela in z ozirom na to, da je državnim uradnikom določeno, da se imajo le zglasiti pri svojih predstojnikih, predlaga pismoča podružnica, da se potrebno ukrene t. j. da vloži glavno društvo predlog na c. kr. okr. šol. svet, da on nazonja učitelje-vojake c. kr. okr. glavarstvu, kakor se to menda godi že v nekaterih okrajih sosednih dežel.

3. Na zadnji okrajni učiteljski konferenci se je sprejel predlog glede skupnega štatusa, ker pa je stvar najbrže zaspala, se pozivlja glavno učiteljsko društvo, da potrebno ukrene, da se stvar oživi in primerno reši.

Dosedanji status je škodljiv vsemu učiteljstvu. V go-riškem okraju trpe učitelji, v sežanskem in tolminskem trpe učiteljice, ker ni zadostnega števila tovarišev in tovarišic.

Prav bi bilo, da se pozove tudi omenjeno učiteljstvo, da v istem smislu postopa.

6. Slovenski oddelek c. kr. učiteljskega v Kopru naj se v modernem pedagoškem smislu preustroji in premesti v Gorico. (Daljše utemeljevanje).

7. Podružnica zahteva z daljšim dopisom izpremembo društvenih pravil.

Odbor je vse te predloge obravnaval v svojih sejah in sklenil:

Ad 1. Dasi je učiteljstvo našega okraja že pri c. kr. okrajni konferenci slovesno pribilo, da deluje strogo v zmislu državnega ljudskošolskega zakona, se vendar pošlje stalnemu konferenčnemu odboru dopis, v katerem se istega pozove, da naj z vso odločnostjo pazi na to, da ne bi se ponavljali taki pojavi.

Ad 2. Učiteljska zastopnika v c. kr. okr. šol. svetu naj to zadevo uredita tako, da se ne bo godila v tem oziru nikomur krivica.

Ad 3. Počaka naj se končnega pogreba tega mrtvo-rojenenega deteta, potem pa naj deželno učiteljsko društvo skliče zborovanje, kjer se pojasni skrb vseh naših deželnih očetov za učiteljstvo in šolstvo.

Ad 4. Tajnik naj spiše primerno vlogo c. kr. okrajnemu šolskemu svetu v tem smislu.

Ad 5. Naložilo se je učiteljskima zastopnikoma, naj poskrbita v c. kr. okrajnem šolskem svetu, da se izvrše konferenčni sklepi.

Ad 6. Vlogo se je z vsemi pojasnili odposlalo v rešitev deželnemu učit. društvu.

Ad 7. Pri enem prihodnjih zborovanj se dene na dnevni red: »Prememba pravil«.

Zborovalci so te predloge in njih rešitve vzeli z zadovoljstvom v znanje.

Poleg stanovskih listov se je priporočilo v naročitev socialno revijo »Naši Zapiski«.

Tov. Alojzij Urbančič je priporočal, naj pristopi vsakdo k društvu za gradbo »Učit. konvikta« v Ljubljani z letnim prispevkom 2 K.

Izrekla se je končna še zakvalo »Trgovski in obrtni zadruzi« za brezplačno prepustitev zborovalnih prostorov, in razšli smo se v prijetni zavesti, da smo zopet imeli delaven dan v prilog naši stanovski organizaciji.

Zdaj pa: »Vsi na delo za koncert!« Tajnik.

Istra.

Slovensko učiteljsko društvo za koperski okraj ima svoj letošnji redni občni zbor v Boljuncu dne 18. maja t. l. Začetek ob 10. uri predpoldnem. Kdor bi želel pri istem predavati, naj to čim prej naznani odboru, da se bo mogel pravočasno sestaviti in objaviti dotični dnevni red.

Književnost in umetnost.

Zvonček št. 5. ima to-le lepo vsebino: 1. Pomladne pesmi. Borisov. Pesmi. 2. Naš dedek. Branko Brankovič. Pesem. 3. Po zimi se je kopal. Kompoljski. Povest. 4. Sam. Andrej Rapè. Povest s podobo. 6. Kako sem potoval v Rusijo. Ferd. L. Tuma. Poučni spis. 6. Zdaj sem tiho! V. S. Povest. 7. † Vladika Josip Juraj Strossmayer. Lad. Ogorek. Životopis s podobo v barvotisku: 8. Sivi lasje. E. Gangl. Povest. 9. Za mehurčkom. Podoba. 10. Budnica. Ivo Trošt. Povest s podobo. 11. Zeleni Jurij. F. G. Hrastničan. Povest. 12. Kako je zrasla srajčka na polju. Bogomila. Povest. 13. Pouk in zabava. — Zastavica v podobah. Fr. Rojec. — Zima beži. Anton Kosi. Uglasbena pesem. — Rešitev.

Popotnik. Letnik XXVI. Štev. 4. — Na uvodnem mestu čitamo Henrika Schreinerja spis »Spominski list«,

ki smo ga priobčili tudi mi. — Za njim pride Avgušтина Požegarja znamenita študija »Vplivi dušnih pretresov v domači in javni odgoji«. — Dr. K. Ozvald začena z umetno metodiško razpravo »Poezija v slovenski uri«. V tej številki obravnava Gregorčičevo »Oljki«. — Fr. Kocbek in M. J. Nerat nadaljujeta svoje poročilo »S I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Norimberku l. 1904.« — V »Pedagoških utrinkih« nas seznanja tovariš Ivan Šega z važnejšimi pojavi na šolskem polju. — »Književno naznanilo« prijavlja knjižni dar »Slov. Šolske Matice« in nekaj drugih novosti. — »Razgled« je zopet bogato založen z zanimivimi drob- tinicami in vestmi. — Tudi ta »Popotnikova« številka je v celoti na čast uredniku in sotrudnikom.

Pedagoški Letopis. Za l. 1904. Uredila H. Schreiner in dr. Jos. Tominšek. Natisnili J. Blasnika nasledniki. Vsebina: 1. Pedagoško slovstvo. a.) Verouk. (A. Keržič.) b.) Zgodovina (Jos. Fistravec), c.) Nazorni pouk (Dr. Pribil), d.) Prostorčno risanje (Jos. Schmoranzner), e.) Petje (H. Družovič.) — 2. Razpravi: a.) Še nekaj o Kernovi teoriji in o nekaterih drugih slovniških vprašanjih (dr. J. Bezjak), b.) Najnovejša struja o metodi prirodopisnega pouka (J. Koprivnik.) — 3. Teme in teze pedagoških poročil pri društvenih in uradnih učiteljskih skupščinah l. 1904. (Sestavil Jakob Dimnik.) — 4. Poročilo o delovanju »Slovenske Šolske Matice« l. 1904. (Priobčil tajnik Fr. Gabršek.) — 5. »Slovenske Šolske Matice« upravni odbor in imenik društvenikov. —

Kakor je iz tega pregleda razvidno, je prav raznovrstna vsebina. Prebrali in pregledali smo prav natančno vse raz- prave, vendar moramo reči, da nas Letopis ni povse zado- voljil. Glavna napaka Letopisa, ki ga izdaja »Slovenska Šolska Matica« je po našem mnenju pač ta, da se prav nič ne ozira na slovansko pedagoško slovstvo. Zakaj, nam ni umljivo, ali mogoče nalašč ali ne — o tem ne govorimo. Naše mnenje je, da bi se moral Letopis ozirati v prvi vrsti na slovansko pedagoško slovstvo, a potem šele na nemško. Edini knjigi iz slovanskega pedagoškega slovstva sta omenjeni na strani 10, in sicer: Dr. M. Stiglič, Kratka katehetika za bogoslovne zavode i preparandije. V Kralje- vici 1877; in pa: Ferdö Heffler, Metodika za vjerouk u ni- žim pučkim školoma. Zagreb 1903.

Izmed razprav nam najbolj ugaja razprava J. Kopriv- nika, kjer pisatelj res pregledno in zanimivo razpravlja o najnovejši razpravi o metodi prirodopisnega pouka. V tem smislu naj bi bile pisane vse razprave! Načelni nasprotniki smo pa takim razpravam, kakršne so zastopane v I. delu v »Pedagoškem slovstvu«. Čemu li podajati zgodovino po- sameznih panog; ta nam je lahko znana že iz pripravnice. Razprave naj bi bile pisane tako, da bi primerjale zahteve posameznih metodikov oziroma tendence dotičnih knjig. — Iz sedanjih publikacij »Slov. Šol. Matice« nam tudi ni še jasno, na kakem stališču stoji odbor »Slov. Šol. Matice« glede otroškega duševnega obzorja. Zastopa li načela her- bartizma ali načela takozvanih »voluntistov«, katerih glavni zastopnik je znani Paulsen. — Dr. J. Bezjakova razprava bo kaj dobro došla srednješolskim profesorjem, a tudi ljudsko- šolsko učiteljstvo naj je nikar ne prezre, čeravno nima ni- kake prave vrednosti špocialno za ljudsko šolo, ker tu da- nes velja načelo: slovnico iz ljudske šole!*)

Pri tretji točki naj pa omenimo le mimogrede neke male nekonsekvence. Sestavitelj tega poročila, namreč: »Teme in teze . . .« imenuje do 160. strani vse c. kr. nadzornike kakor tudi poročevalce in poročevalke gospode, oziroma gospodične, a od tu dalje so gospodje samo c. kr. okraj. šol. nadzorniki. Mislimo, da tu lahko pač odpade povsod »gospod« in »gospodična«.

Vestno je sestavljeno tajnikovo poročilo, iz katerega posnemljemo, da so društvu prirasli nanovo 3 ustanovniki in 51 letnikov.

I . . . . a

Letni časi. Spevoigra. Dvoglasni in triglasni zbori s samospevi, dvospevi ter z deklamacijami za spremljevanje na klavirju ali harmoniju. Slovenski mladini poklonil A. Kosi. Cena 3 K 20 h. Objubljena nam je strokovnjaška ocena.

*) Mi nismo tega mnenja!

Knjižnica za mladino. O 29. zvezku »Knjižnice za mladino«, ki prinaša povest »Miludin Oblokar« v Lebanovem prevodu, piše »Domovina«: S tem delom si bo pridobila »Knjižnica za mladino« novih prijateljev, saj je ta povest poleg zanimivega dejanja tudi polna lepih nauk. Opisuje dečka na poti od prvih šolskih let do vstopa v resno, zrelo življenje. Pisatelj opozarja na vse čeri in nevarnosti, ki prete mlademu človeku, da ne zagazi v pogubo, zlasti sviri pred pijančevanjem. To knjigo naj bi kupili pedagogi in starši svojim otrokom, zakaj v nji je mnogo zdravega zrna, ki ga vsejejo v deške duše. Knjigo toplo priporočamo!

Testament. Tak je naslov najnovejši slovenski štiridejanski dramatični del, ki jo je spisal še mlad, a nadarjen pisatelj, ki se skriva pod psevdimoenom Otokar Klas. Dasi je vzeta snov iz Kersnikovega romana istega imena, vendar ni to navadna dramatizacija, ki se tesno oklepa izvirnika, ampak je igra sama zase docela samostalno delo. Pevske točke k tej igri je uglasbil naš tovariš gospod Emil Adamič, učitelj v Kamniku.

O delu samem ne mislim reči ničesar, ker je to naloga leposlovnih listov, pač pa je treba osvetliti pripravo k izvajanju te drame. Zlahka trdim, da je bilo najgladkeje in najskrbneje pripravljeno, da igra popolnoma propade. Zadnji čas je, da kar najodločneje poudarjamo, da bi ne smeli nobene slovenske novitete igrati koncem sezije. Prvi pomladni žarki izvajajo ljudi kaj radi po dolgi zimi iz zatohlih sob ven v prenavljajočo se prirodo. In tudi to ni bil morda slučaj, da so izbrali za igro 25. sušec, isti dan torej, ko je bilo skoro vse občinstvo, ki sicer obiskuje naš Talijin hram, s pevci »Glasbene Matice« v Trstu. Ker pa so igralci storili izvečine svojo dolžnost, je igra dobro uspela in morebitne že preračunjene nakane so se ob dobro naštudiranih vlogah igralcev izjalovile. Čul sem tudi, na kar pa polagam mnogo važnosti, da je želelo dramsko oboje za svojo benefično predstavo to igro, dasi je bila odločena za ta večer že druga.

Prav po mačehovsko pa so delali s pevske točkami. Z dvema izkušnjama se pač ne spravlja domača noviteta na oder. Prvotno je bilo prirejeno spremljevanje petja za ves orkester, a dramatični odbor je poslal vso stvar nazaj s pripombo, naj predela skladatelj spremljevanje za mali orkester. Predelanju so milostno dovolili le par dni, dasi je vsa partitura ležala v Ljubljani že nekaj mesecev. Najlepšo pevske točko »Oče naš« pa so kratkomalo izpustili. Peli so tako, da bi bilo res bolje, da bi ne peli. Ne da bi poznal razmere, v katerih so pripravljali »Testament«, in brez vpogleda v delo samo, je imel »Slovenčev« poročevalec drzno čelo, oceniti pevske del te igre tako-le: »Prav lahko bi tudi pogrešali godbene točke, saj naše gledališče vendar ni kak »Versuchskanninchen« za debutiranje bodočih glasbenikov«. In res, pri reprizi so izpustili vse pevske točke. Zlobni oceni »Slovenčevega« poročevalca je treba povedati, da je gospod E. Adamič zlasti po »Novih Akordih« do dobra znan našemu muzikaličnemu svetu in je kot tak na prav dobrem glasu. Hvaležni mu moramo biti prav od srca že za marsikatero ljubko skladbo. Če bi pa res ne bile njegove pevske točke v »Testamentu« dovolj zrele za izvajanje in če bi bile res tako pomanjkljive, tedaj je bila dolžnost merodajnih faktorjev, da bi opozorili skladatelja še v pravem času, naj se izpusti v igri pevska partija. Toda temu ni bilo tako. Pisec teh vrst je videl, se vglobil in tudi večkrat preigral te zборе še v rokopisu in reči mora, da so mu ugajale tako glede melodije in izvirnosti, kakor zlasti glede narodnega tona, ki veje iz teh lepih zborov in katerega je pogodil skladatelj tako srečno. Sicer pa se je gospod E. Adamič sam že prej zasigural s tem, da je dal delo kritično pregledati nekaterim našim priznanim glasbenikom, ki so izrekli skladatelju za to delo laskavo priznanje in svoje posebne čestitke. Najvažnejša naloga vsake intendantce bi morala biti pač ta, da posveča zlasti domačim izvirnim igram vso paznost, da se igra kolikormožno dostojno uprizori. S polnim pravom smejo to zahtevati od nje tako pisatelji kakor skladatelji, to je pa tudi najmanj, kar more izsiliti gledališče obiskujoče občinstvo od mož, ki jim je poverjeno vodstvo gledališča. Naj dobe ti nasveti poslušna ušesa!

R.

Razdelitev učne tvarine nazornega nauka v zvezi s čitanjem za I. šolsko leto po »Začetnici«. (J. Koprivnik in G. Majcen), za II. in III. šolsko leto po čitanki »Drugo berilo in slovnica.« Sestavil K. Marschitz, nadučitelj. Založila »Zvezna trgovina« v Celju. 1905. Tisk »Zvezne tiskarne.« — Ta pregledna in razumno sestavljena razdelitev bo izvrstno služila učiteljstvu, ki rabi pri pouku zgoraj navedene knjige. — Delu se pozna, da ga je sestavil izvežban šolnik. C. 30 h.

Vestnik.

† **Fran Rakuša.** Dne 25. pret. mes. je umrl v bolnici v Trstu g. Fran Rakuša. Pokojnik je bil rojen v Cvetkovcih na Štajerskem l. 1859. Po absolviranih učiteljskih študijah je služboval na Humu, pri Sv. Bolfanku, v Dobovi pri Brežicah in naposled v Trstu na Ciril-Methodovi šoli. Zadnje čase je služboval pri »Tržaški hranilnici in posojilnici« kot kontrolor. Deloval je tudi na slovstvenem polju. Razen člankov, ki jih je napisal za razne liste, je objavil tudi samostojna dela: »Domoznanstvo ormoškega okraja«, »Je zmošta kratka, dolg je kes«. Njegovo najznamenitejše delo pa je »Slovensko petje v preteklih dobah. Drobtinice za zgodovino slovenskega petja«. — Pokojnik je za to knjigo mnogo žrtvoval, ker jo je izdal z ilustracijami, kar ga je stalo mnogo truda in stroškov. — N. p. v m.l

Častni občan. Občinski zastop v Tomaju je imenoval za častnega občana tamošnjega nadučitelja Ant. Benigerja, in sicer ob štiridesetletnici njegovega službovanja. Od teh 40 let deluje nadučitelj Beniger 33 let v tomajski občini.

Učiteljska vest. Suplentinja na štirirazrednici v Cerknici gdč. Antonija Hribarjeva je postala provizorična učiteljica na tej šoli.

Hroščovo leto. Znano je, da je hroščovo leto velika nesreča za kmeta, a velika nesreča je tudi za učiteljstvo. In ravno letos je tako leto. Pred nekoliko leti je trpinčila učiteljstvo mačka, letos mu lezejo za vrat — rjavi hrošči. K formalnim stopnjam in k drugim modrostim so prilezle sedaj še razne živalce, ki naj dvignejo učiteljeve pedagoške znanosti in metodiške spretnosti. Ne tresejo se sicer gore, da bi se rodila miš, a trepečejo pred seciranjem rjavi hrošči in gledajo z vsemi svojimi sestavljenimi očmi, kako se rodevajo iz njih — učne slike! Prosimo, to je popolnoma resno! Tukaj in tukaj izdeluje v vsem obsežnem okraju vse učiteljstvo biografijo slovečega rjavega hrošča do tretjega kolena nazaj. »Rjavi hrošč!« tako gre od ust do ust, iz doline v breg, od zemlje do neba. Pripravljati se morajo veliki dogodki, ker je stopil v ospredje rjavi škodljivec, ki je začel menda glodati na živem drevesu kranjskih pedagoških modric. Ako naš ne vara spomin, smo že brali učno sliko o rjavem hrošču, natisnjeno v zbirki učnih slik, ki jo je vidiral c. kr. okr. šol. nadzornik, in je torej brez dvoma vzorna v vsakem detajlu. Ali v tistem okraju imajo rjavi hrošči nemara drugačne strice in tete, zatorej ne smejo njih življenjepisa kolportirati preko meje domače dežele! Zatorej treba novih biografov, ki tirajo ubogo žuželko po torturnici formalnih stopenj, da ne bo kmalu poznala — same sebe! In drugič ni tudi v sedanjih časih nikjer na božjem svetu važnejšega in aktualnejšega šolskega vprašanja, ki bi se dala o njem izpregovoriti pametna beseda pri uradnih učiteljskih skupščinah: sedaj lezemo polagoma kdovekam v znamenju — rjavega hrošča. A gospodje naj nam dovolijo skromno opazko, da se nam zdi to znamenje jako slabo. S to malovažno in sila suhoparno nalogo greše na inteligenco učiteljstva in postavljajo uradne skupščine v luč šablonstva in malenkosti. O referatih za okrajne skupščine smo že govorili, a kakor se kaže, so preslišali naš glas. Saj nam kaže ta slučaj, da so poklicani gospodje veliki v malenkostih in da se boje drugih, važnih vprašanj. In še nekaj! Kdor bo izbran, da demonstrira s svojim rjavim hroščem, bo imel neprijeten občutek, da se učiteljstvo dolgočasi in da se dolgočasijo tudi učenci, saj jih vendar ne more zanimati obravnava rjavega hrošča, ki se veseli svojega življenja le meseca maja, ako jih maltretujejo z njo koncem junija ali začetkom julija. Našim velikim šol-

nikom na ljubo bi morala celo mati priroda od časa do časa napraviti izjemo, sicer ji lahko pride ukor, ker dela proti nazornosti pouka. Ta slučaj pa tudi glasno kliče vodstvu šolskega mnenja v Ljubljani, da naj vendar že odkaže odlično mesto v svojih zbirkah mački in rjavemu hrošču, da ostaneta še poznim zanamcem viden znak naše sedanje velike in sijajne dobe!

Iz seje c. kr. okrajnega šol. sveta v Radovljici. Zadnja seja je bila 28. aprila t. l. Učitelju Ivanu Šemrlu iz Lesec se je pripoznala druga starostna doklada. Učiteljici Olgii Šivic se je zaradi boleznih podaljšal dopust do konca šolskega leta. Sestavil se je zapisnik prosilcev za izpraznjeno učno mesto na Jesenicah. Rešilo se je več prošelj za prestop v ponavljajno šolo, oziroma za izpust iz šole. Prošnja neke učiteljice za remuneracijo je bila priporočeno odkazana na višje mesto. Potrdilo se je nadzorovalno poročilo o šoli v Kropi. Pregledali in potrdili so se računi krajnih šol. svetov za stvarne potrebščine sledečih šol: Zasip, Dobrava pri Bledu, Kropa, Leše, Srednja vas, Mošnje, Ovsišje, Radovljica, Bela peč in Boh. Bela.

Odlikovanje ljudskošolskega učenca. Jožef Lah, 13letni učenec slovenske šole v Ormožu, je dobil od c. kr. namestnije v Gradcu talijo za rešitev življenja v znesku 52 K 50 h, ker je dne 26. julija lanskega leta rešil součenko Terezo Novak, da ni utonila v Dravi. Dne 18. aprila t. l. to je zadnji šolski dan pred Veliko nočjo, je šolski vodja v navzočnosti vsega učiteljstva, staršev in vseh učencev imenovanemu dečku izročil slovesno dotično hranilno knjižico ter je v svojem nagovoru poudarjal, da pač redkokdaj 13letni deček dobi enako odlikovanje, ki je čast za njega, za starše, za učiteljstvo in posebno tudi za šolo, na kateri se vzgojuje.

Nekaj o kolkovini prošelj za podelitev starostnih doklad. Prijatelj nam piše: Ker utegne marsikoga učitelja zanimati, oziroma poučiti, kako se je treba pogostoma boriti tudi za malenkostne zadeve, Vam naznanjam sledeče: C. kr. finančno okrajno ravnateljstvo v X. mi je z odlokom z dne 7. novembra 1904. poslalo »Zahlungs-Auftrag infolge ämtlichen Befundes«, s katerim se mi je naznanilo, da imam plačati 1 K 50 h, ker moja prošnja na okraj. šol. svet za podelitev II. starostne doklade ni bila kolkovana. — Proti temu plačilnemu nalogu sem vložil rekurz v teku 30 dni po dostavljenju. Opiral sem se v rekurzu edinole na dejstvo, da sam kot oseba nisem poslal nobene prošnje, ampak da je le šolsko vodstvo v uradni vlogi okraj. šol. svetu naznanilo, da imam jaz z dnem 1. maja 1903. leta pravico do II. starostne doklade. — Plačilni nalog so mi dostavili 29. novembra 1904. — Rekurz sem odposlal 18. decembra 1904. Znesek 1 K 50 h sem ne glede na rekurz imel plačati v teku 30 dni; plačal sem pri davkarji v Z. dne 28. decembra 1904. — Mojemu rekurzu je c. kr. finančno okraj. ravnateljstvo v X. z odlokom z dne 23. marca 1905. št. 5494, ugodilo. Besedilo (slovenski original, zakaj tudi moj rekurz je bil slovenski) se glasi:

O d l o k.

C. kr. finančno dežel. ravnat. v Y. je z ukazom z dne 14. marca 1905, št. 6942, čez ta rekurz proti zvišani kolkovni pristojbini po 1 K 50 h, predpisani pri c. kr. davkarji v Z. pod a. zazn. tek. št. 4363/04 z ozirom na tar. št. 9 zak. z dne 9. febr. 1850, dr. zak. št. 50, povračilo tiste pristojbine ukazalo.

C. kr. davkarja v Z. dobi torej obenem povelje, stranki dne 28. dec. 1904. pod B sub Z a 107 poplačani znesek po 1 K 50 h, beri eno krono 50 h, proti temu dekretu, nekolkovani pobotnici in opominu na plačilnem potrdilu v gotovini izročiti.

Dne 29. marca 1905 mi je davkarja v Z. vrnila plačani znesek 1 K 50 h.

O tem slučaju obveščam s tem uredništvo »U. T.«, ker menim, da o enakem slučaju še ni bilo v Vašem listu govora.

Ali so časopisne tiskarne koncesiji podvržene?

Drž. poslanec dr. Adolf Stransky je zaprosil kot izdajatelj lista »Lidové Noviny« v Brnu pri moravski namestnji za koncesijo, da si pripravi za svoj list potrebno tiskarno. Namestnja je odrekla koncesijo z motivacijo, da dr. Stransky

nima strokovne sposobnosti za vodstvo tiskarne, ki jo zahteva obrtni red. Notranje ministrstvo, na katero je dr. Stransky vložil ugovor, je istotako odbilo zahtevo po koncesiji, pooblastilo pa je vendar namestnijo, da sme podeliti Stranskemu dovoljenje za vzdrževanje tiskovnega stroja, ki ga potrebuje za tiskanje svojega lista, ako bi zanj prosil. Ministrstvo za notranje zadeve je zastopalo v tej odločbi stališče, da se časopisne tiskarne, ki so namenjene edino le za tiskanje lista, kvalifikujejo samo kot pomožni obrat časopisnega podjetja, zato niso te kakor tudi podjetje samo po členu IV. za obrtni red izdanega razglasnega patenta obrtnopravnim določbam podvržene; pravica za obratovanje časopisne tiskarne je torej podvržena le tiskovno policijskemu dovoljenju. Proti ministrski odločbi se je pritožil gremij tiskarjev v Brnu na upravno sodišče, in ta pritožba je prišla v obravnavo 19. aprila t. l. Po enournem posvetovanju je je naznanil predsednik, da se bo izpoznava upravnega sodišča objavila 28. aprila.

Listnica uredništva.

Učiteljsko društvo za sežanski okraj in Učiteljsko društvo za kamniški okraj: Vabilo k zborovanju, ki se je vršilo dne 4. m., smo prejeli dne 28. pret. m., torej tisti dan, ko je izšla zadnja naša številka. Zato vabila nismo mogli več priobčiti. Bilo bi društvu samemu v korist, ako nam pošlje vabilo k zborovanju vedno pravočasno, t. j. vsaj dva dni prej, preden izide naš list. Sicer ni naša krivda ako ne priobčimo društvenih vesti.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 871.

Kranjsko.

Na trirazredni meščanski šoli v Krškem z nemškim učnim jezikom, s katero šolo je združen enoleten učni tečaj, popolniti je s pričetkom šolskega leta 1905/1906 stalno sledeča učna mesta:

1. mesto ravnatelja z zakonitimi dohodki in s pravico do užitka prostega stanovanja in letne remuneracije 100 K za vodstvo enoletnega učnega tečaja.

2. dve učni mesti za jezikovno-zgodovinsko strokovno skupino z zakonitimi dohodki.

Pravilno opremljene prošnje je vlagati tukaj do 29. maja t. l. C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 29. aprila 1905.

Št. 518.

Na štirirazredni ljudski šoli v Cerknici se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do dne 25. maja 1905.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 24. aprila 1905.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—7. ure zvečer ali pa vsak dan potom pošne nakaznice ali c. kr. pošne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4.32%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznamba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštnih znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 10 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	» 18 » » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Združni lokal je v Ljubljani, Zaloška cesta št. 5.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Zanimivosti križem sveta.

Priobčuje Šišman Šišmanovič.

III.

Niže Avstrijsko slovi danes po vesoljnem svetu zaradi treh stvari: 1. zaradi svojega ultraantisemitizma, ki mu načeluje vzor naših klerikalcev; 2.) zaradi »krščanske pravičnosti« tega vzor-katolika napram drugim narodnostim (na Dunaju nima n. pr. na tisoče čeških otrok svoje šole) in 3.) zaradi ljubeznivosti, ki vlada v teh ultraantisemitskih krogih napram učiteljstvu.

»Učit. Tovariš« je imel priliko, opozoriti svoje bralke in bralce na ono znano regulacijo učiteljskih plač na Nižjem Avstrijskem kakor tudi na smoter, ki stremi za njim antisemitska stranka zaradi izpremenjenega deželnošolskega zakona. Takrat smo zapisali in izrekli bojazen, da so to regulacijo plače kakor tudi zakona sprejeli le zato, da izročijo nižjeavstrijsko učiteljstvo na milost in nemilost v antisemitski talar oblečenemu klerikalizmu.

Slutja nas ni varala. V rokah imamo zanimiv dokaz, s kakimi sredstvi deluje internacionalni klerikalizem v dosego svojega smotra. »Namen posvečuje sredstva!«

V boljšo informacijo cenjenim bralkam in bralcem objavljamo to sredstvo v originalu, a obenem želimo, da nam naši ljubi klerikalci pojasne ta pojav — ali pa ga utaje:

»Euer Hochwürden! Hochverehrter Herr Pfarrer! Im Vertrauen auf das Interesse, welches Euer Hochwürden der Schulfrage entgegenbringen, erlaube ich mir, eine Bitte an Sie zu stellen, durch deren Erfüllung und diskrete Behandlung der katholischen Schul- und Lehrerbewegung im besonderen, der christlichen Sache überhaupt ein wesentlicher Dienst erwiesen würde. Wenn nicht alle Anzeichen trügen, so ist endlich die Zeit gekommen, um eine Einigung aller Lehrer Niederösterreichs, welche nicht dem Radikalismus blinde Heeresfolge leisten, energisch in Angriff zu nehmen. Ich täusche mich keineswegs über die großen Schwierigkeiten, welche damit verbunden sind. Vor allem muß eine energische Aufklärungsarbeit unternommen werden. Zu diesem Zwecke bitte ich Euer Hochwürden um Ausfüllung der nach-

stehenden Tabelle und betone insbesondere, daß Sie hierbei nicht von der Ansicht ausgehen mögen, ob die betreffenden Lehrer für das Einigungswerk zu gewinnen sein werden oder nicht. Wir müssen nicht allein unsere Bundesgenossen im engeren und weiteren Sinne, sondern unsere grundsätzlichen Gegner kennen, eine Notwendigkeit, die sich aus verschiedenen Gründen nicht länger umgehen läßt. Indem ich Euer Hochwürden für die gütig Erfüllung meiner Bitte im voraus bestens danke und Ihnen vollste Verschwiegenheit zusichere, zeichne ich mit dem Ausdrucke meiner vorzüglichen Hochachtung als Ihr ergebenster J. Moser, Bürgerschuldirektor, Wien, 2. Bezirk, Kaisermühlen. Wien, 7. März 1905. P. S. Die Einsendung der ausgefüllten Tabelle erbitte ich ohne Formalität mittels beiliegenden Kuvertes bis spätestens 15. März l. J.«

Tabela obsega te rubrike: kraj, okraj in ime učiteljevo in tudi te-le podrubrike:

Würde voraussichtlich einer christlichen niederösterreichischen Lehrerverorganisation gegenüberstehen: a) sie grundsätzlich bekämpfend; b) gegnerisch aber untätig; c) gleichgültig; d) freundlich und entschlossen zur Beteiligung; e) im Principe einverstanden, aber zur öffentlichen Teilnahme nicht zu gewinnen; f) Anmerkung. NB. Die Beantwortung der in den Rubriken gestellten Fragen möge durch »ja« oder »nein« geschehen.

Denuncijanstvo torej požene najbujnejše cvetove; a vsa ta še tako tajna sredstva ne zadrže kolesa časa, onega časa, ki zahteva svobodo volje, popolnega samostojnega individuuma brez nadzorstva, brez varuhal

IV.

Češki deželni šolski svet je ravnokar izdal svoje običajno letno poročilo o stanju češkega šolstva sploh. Sicer je to poročilo jako poučljivo, in najrajši bi ga doslovno priobčili, a ker nam je prostor jako omejen, podajamo najkarakterističnejše točke iz tega poročila. Poročilo pravi: **Upanje, da se bo učiteljstvo popolnoma posvetilo svojemu poklicu, ko se mu je gmotni položaj tako izboljšal — se je izpolnilo.** Učiteljstvo se je jako trudilo izpopolniti znanje, ki si ga je pridobilo na pripravnicah. Najboljši dokaz temu je izbira tem, ki so razpravljali o njih pri raznih krajnih in okrajnih učiteljskih skupščinah. Vse te teme so stremile po izboljšanju učnih metod ali sličnih zadev. Pri zborovanju okrajnih učiteljskih društev se niso skoro nikjer reševala in pretresovala vprašanja o pravnih razmerah učiteljstva . . .

Poročilo dalje jako pohvalno omenja one vneme, s katero se je učiteljstvo udeleževalo raznih tečajev, kakor meščansko-šolskih, risarskih, visokošolskih i. t. d. Učiteljstvo je dalje prav pridno zbiralo narodne pravljice, pesni, vraže itd.; ravno tako je jako marljivo sodelovalo pri raznih kmetijskih, gospodarskih, mlekarskih in hranilničnih zadrugah. Mnogo teh zadrug je takorekoč slonelo edino le na ramah učiteljstva. Jako marljivo je učiteljstvo gojilo tudi godbo in petje, tako posvetno kakor tudi cerkveno. Med duhovščino in učiteljstvom je vladala skoro povsod najlepša harmonija. Tudi vedenje učiteljstva bodisi v službenem, nravnem ali političnem pogledu je bilo povse vzorno, zakaj 342 učnih oseb je prejelo pohvalo c. kr. okrajnih šolskih svetov, 57 c. kr. deželnega šolskega sveta, 2 c. kr. naučnega ministrstva, 5 nadučiteljev je dobilo naslov ravnatelja, 1 c. kr. okraj. šolski nadzornik naslov šolskega svetnika, 3 ravnatelji meščanski šol, opravljajoči posle c. kr. okraj. šol. nadzornikov, in 6 učnih oseb je prejelo najvišje odlikovanje in 1 profesor, služeč kakor c. kr. okr. šol. nadzornik, je prejel Franc Jožefov red. — Več učiteljev je prejelo na znani razstavi »Otroški svet« v Petrogradu razna odlikovanja.